

- и профессионализации. - К., 1986. - 192 с.
 Кадры научных библиотек: 1979-1983 гг., с.117-191.
26. Чачко А.С. Информационное общество: культурно-психологические ориентиры будущих библиотекарей // Информ. об-во: культуролог. аспекты и проблемы. - Краснодар, 1997. - С.117-123.
27. Чачко А.С. Місія бібліотекаря у демократичному суспільстві // Бібліотека у демократичному суспільстві. - К., 1996. - С.6-8.
28. Чачко А.С. Научные чтения в Киеве // Науч. и техн. б-ки - 1996. - № 12. - С. 40-45.
29. Чачко А.С. Разработка библиотечной профессиологии: основные этапы, итоги и проблемы // Библиотечная профессиология: проблемы становления и развития. - СПб., 1991. - С. 3-17.
30. Чачко А.С. Розробка бібліотечної професіології як нової навчальної дисципліни на факультеті БІС КДІК в 1994-1995 н. р. // Бібліотека і суспільство: Тези наук. конф. - К., 1995. - С.74-75.

Олена Кашук, Лариса Якімова

Науково-дослідна робота студентів вузів культури (з досвіду роботи факультетів бібліотечного і документознавства та інформаційних систем КДІК)

Автори порушують актуальне питання сьогодення - розвиток наукової творчості студентської молоді, пропонуючи конкретні форми та методи його вирішення. Науково-дослідна робота (НДР) розпочинається на першому курсі, і це спонукає студентство до різноманітної творчості.

У статті висвітлюються діяльність проблемних груп та наукових гуртків, участь студентів у дослідженнях з тематики планових і господарчо-договірних науково-дослідних праць кафедр. Одержано позитивні результати наукової творчості: протягом трьох років підготовлено майже 150 дипломних робіт, 30 з них рекомендовано для впровадження та опублікування.

Творчі здібності майбутніх спеціалістів розвиваються шляхом впровадження активних форм навчання, які формують у студентів самостійну думку та творчу активність, відповідальність в оволодінні професійними знаннями.

Багато вузів культури вже набули значного досвіду в цьому напрямі, зокрема з використанням автоматизованих навчальних систем, що дають змогу вести діалог з ЕОМ.

Сучасна науково-дослідна робота студентів складається з: навчання юні елементарам дослідницької діяльності, прищеплення їм навичок НДР; власне наукового дослідження (виконуються під керівництвом викладачів).

Керівництво НДР є обов'язковою складовою діяльності професорсько-викладацького складу вузів. У кожному з них працює Рада науково-дослідницької роботи молоді, очолювана, як правило, ректором. На факультетах існує чітка система організації НДР студентів.

Головне завдання рад НДР - сприяти їх активній участі у науково-дослідницькій та творчій роботі, розповсюджувати позитивний досвід такої діяльності, організовувати практичну допомогу бібліотекам, органам НТІ у вирішенні актуальних завдань силами студентів, проведення студентських наукових конференцій, виставок, конкурсів та ін.

Форми й методи залучення молоді до наукової творчості умовно розподіляються на НДР, що є скла-

довою частиною навчального процесу і проводиться в учбовий час згідно з планами й програмами та НДР, яка виконується у позаучбовий час. Навчальні програми всіх дисциплін, що викладаються на факультетах, мають елементи НДР у різних видах занять (спеціальні семінари з тематики курсових та дипломних робіт, контрольні домашні завдання, проблемне викладання лекційного матеріалу, ділові ігри, моделювання виробничих ситуацій на практичних заняттях, завдання науково-дослідницького характеру, які виконуються під час учбової та виробничої практики тощо).

Основним завданням учбової НДР є прищеплення студентам навичок мислити теоретичними категоріями, ознайомлення з реальними умовами праці у виробничих колективах, уміння застосовувати свої знання при вирішенні наукових та виробничих проблем.

НДР починається на першому курсі, зі спеціального курсу з основ організації та методики проведення наукових досліджень.

Цікавою формою дослідницької роботи є наукові семінари. Плани розробляються з огляду на те, щоб протягом семестру кожен студент мав можливість виспустити з доповіддю, повідомленням, що підсумовує конкретне дослідження. Такі семінари успішно працюють на всіх кафедрах факультетів бібліотечного та документознавства. Для молодших курсів однією з розповсюджених форм НДР у рамках навчального процесу є підготовка реферату, виконання індивідуального домашнього завдання з елементами наукового пошуку.

НДР у період учбової (ознайомчої) та виробничої

практики спрямована, головним чином, на виконання в умовах бібліотек та органів НТІ конкретних завдань з тематики НДР кафедр або ж на аналіз проблем бібліотек, підбір фактичного матеріалу, його обробку з метою використання у курсових, дипломних роботах та наукових дослідженнях.

НДР у рамках курсових і дипломних робіт, як правило, пов'язана з розробкою актуальних теоретичних проблем бібліотекознавства та бібліографознавства, реальних практичних завдань. Наприклад, на кафедрі загального бібліографознавства КДІК працюють групи «Проблеми бібліографознавства в умовах суверенної України», «Аналітико-синтетична обробка документів в умовах переходу до ступеневої системи підготовки кадрів». Студенти розробляли теми «Предметизація в традиційних та автоматизованих ІПС», «Книжкова палата України та проблеми бібліографічної стандартизації», «Оптимізація систематичного каталогу Національної парламентської бібліотеки України в сучасних умовах», «Автоматизація процесів каталогізації документів» на прикладі наукових бібліотек. На кафедрі галузевих бібліографічно-інформаційних ресурсів є проблемні групи: «Рекомендаційна бібліографія в художньому розвитку особистості», «Бібліографічне забезпечення сільського господарства України», «Документальні та інформаційно-бібліографічні ресурси з економіки та економічних наук». Студенти працювали над такими проблемами: «Довідково-бібліографічне обслуговування спеціалістів АПК», «Бібліографічна діяльність інституту Української археографії НАН України», «Традиційні та інноваційні форми інформаційно-бібліографічного обслуговування в галузі економіки та економічних наук», «Бібліотечно-бібліографічна діяльність Національної парламентської бібліотеки України в галузі суспільних наук. 1957-1995 рр.» тощо.

На кафедрі бібліотекознавства працюють проблемні групи «Бібліотечна справа як фактор культурного та національного відродження», «Історія бібліотечної справи в Україні».

Кафедра бібліотечно-інформаційного обслуговування дітей та юнацтва розробляє разом зі студентами проблеми: «Українська художня література в читанні дітей», «Історія розвитку дитячих і шкільних бібліотек України». Студенти працювали над питаннями науково-допоміжної бібліографії літератури для дітей та юнацтва в Україні, досліджували типологію читачів-дітей. Актуальні цікаві розробки є на кожній кафедрі.

Практичні студентські курсові та дипломні роботи використовуються в бібліотеках як методичні поради, бібліографічні покажчики, картотеки тощо. Студенти, доповіді яких були відзначені на наукових конференціях, були рекомендовані до аспірантури, захистили дисертації.

Старшокурсники беруть участь і в таких формах навчальної НДР, як рецензування, опонування під час захисту курсових та дипломних робіт.

Позаучбова діяльність студентів - це участь у дослідженнях з тематики планових і господарчо-договірних НДР кафедр, в організації проблемних груп, наукових гуртків, науково-інформаційних центрів. Так, кафедра інформатики та інформаційних технологій проводить учбово-творчі олімпіади з курсу «Основи інформатики та обчислювальної техніки», наукові конференції (на

базі НБУВ). Постійна школа програмістів розробляє програми для бібліотек.

Дослідження студентів мають суто практичний характер: «Основні напрями автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів», «Особливості бібліографічного запису історичних картографічних документів в електронному каталозі», «Формування друкованих версій електронних енциклопедій на прикладі енциклопедії «Книжкова спадщина України», «Створення банку даних» тощо.

Наукові гуртки та проблемні групи на кафедрах - це порівняно невеличкі колективи, які розробляють певну наукову проблему. Кожен учасник виконує самостійне завдання наукового керівника. Студенти складають анотації та реферати, готують доповіді й повідомлення, з якими виступають у виробничих колективах, на семінарах бібліотечних працівників, наукових конференціях, беруть участь у семінарах, які проводять ЦНСГБ НААН України, бібліотеки: Державна України для дітей, Національна імені В.І.Вернадського, Національна парламентська, Центральна селянська та ін.

Гуртківці - активні помічники в багатьох заходах, що проводить УБА.

Різноманітність форм і методів наукової роботи потребує комплексного підходу до її планування та організації.

Комплексна система НДР студентів має забезпечувати ступеневу послідовність заходів і форм її наукової роботи згідно з навчальним процесом. Основою для впровадження такої системи є комплексний план організації НДР на весь період навчання у вузі. Згідно з ним НДР диференціюється залежно від курсу та спеціалізації.

На першому курсі основним змістом наукової роботи є формування практичних навичок та умінь, необхідних для виконання наукових досліджень, прищеплення основ самостійної роботи, розвиток нестандартного мислення. У наукових гуртках і проблемних групах вивчаються питання історії України, української та зарубіжних літератур, психології, іноземні мови, дисципліни спеціальних кафедр. На другому курсі в ході вивчення суспільних, загальнонаукових і спеціальних дисциплін, виконання невеликих самостійних досліджень та завдань творчого характеру формуються спеціальні дослідницькі навички, поглиблюються знання методів, методик і засобів проведення експерименту та обробки результатів. Ускладнюються завдання і форми НДР, збільшується її обсяг. На цьому ж курсі до вже названих додаються гуртки й групи, в яких поглиблено вивчають естетику, новітню історію, документознавство, бібліотечне фондознавство, історію культури, бібліотечну професіологію та ін. На третьому-четвертому курсах здійснюється подальше формування, закріплення знань і навичок, розвивається творче мислення у студентів. Головна увага зосереджується на розширенні знань зі спеціальності. Це проблеми організації та управління бібліотечною справою, маркетингу й менеджменту в бібліотечній справі, галузевих бібліографічно-інформаційних ресурсів та інформаційних систем. Така єдина комплексна система НДР студентів факультетів дає змогу краще її організувати, повніше використовувати потенціал вузу в підготовці сучасних висококваліфікованих спеціалістів. Наприклад, протя-

гом останніх трьох років до різних форм наукової діяльності залучалися близько півтори тисячі студентів факультетів. За успіхи в науковій роботі понад двісті студентів відзначено дипломами, преміями на інститутському, міському, республіканському рівнях.

Кращими в цьому році були визнані роботи «Еволюція інформаційних потреб читачів публічних бібліотек. Соціологічне дослідження» Г.Тарковської, «Психологічні проблеми підготовки бібліоменеджера» Н.Різницької, «Бібліографічна діяльність Інституту української археографії НАН України» І.Дяченко, «Ділова графіка ПЕОМ» В.Матухно, С.Сидоренко, «Автоматизація процесів каталогізації документів (на прикладі НБУВ)» І.Павлуші, «Міжнародний книгообмін бібліотеки Конгресу США» Г.Башкірової, «Реставація та консервація документів у контексті збереження Національних документальних фондів» Джой Унгінда Орісакве та ін.

З метою пропаганди культури та мистецтва серед населення прочитано понад 150 доповідей, лекцій; опубліковано самостійно або в співавторстві з викладачами більше 20 статей. Протягом трьох років підготовлено

близько 150 дипломних робіт, тридцять з них рекомендовано державною екзаменаційною комісією для впровадження та опублікування. Силами студентів виконано 60 макетів, картотек, матеріалів до учбових посібників, програм ПЕОМ.

Для поліпшення НДР студентів необхідно: нарощувати матеріальну базу факультетів, яка б дала можливість використовувати ЕОМ у науковій роботі, поповнювати фонди бібліотеки інституту, мати повноцінний фонд періодики й аудіовізуальних матеріалів; продовжувати вести дослідження з актуальних проблем бібліотекознавства та бібліографознавства, суспільно-політичного й культурного життя України; розвивати ініціативу та самостійність студентів у науковій роботі; розвивати диференційований підхід до студентів при залученні їх до наукової роботи; розробляти і впроваджувати різні форми заохочення студентів, які успішно займаються науковою роботою; видавати щорічно збірку студентських наукових праць (тез, рефератів, статей).

Усе це в цілому значно підвищить рівень наукової роботи факультетів.

Варвара Бегун

Підготовка бібліотечних професіоналів в Іспанії

Автор статті - студентка IV курсу факультету документознавства та інформаційної діяльності КДІК. Зацікавившись питаннями підготовки спеціалістів у галузі інформаційної діяльності в різних країнах світу та перебуваючи в Іспанії під час літніх канікул, відвідала університет м.Мурсія (регіон Мурсія), де ознайомила з навчальним процесом в Університетській школі бібліотечної справи і документації та збрала матеріал щодо історії і сучасного стану підготовки бібліотечних спеціалістів у цій країні. Зважаючи на те, що такого роду інформація про Іспанію в Україні практично відсутня, стаття становитиме інтерес для фахівців і студентів вузів.

Навчання професіоналів у галузі бібліотечної справи та документації в Іспанії почалося із заснування відповідно до королівського указу від 7 жовтня 1856 р. Вищої школи дипломатики в Мадриді, де готувалися лише архівісти. Спочатку навчальну програму складали палеографія і латина, а випускники отримували диплом палеографа. З 1863 р. її було реформовано і включено такі предмети, як «Загальна палеографія», «Критична палеографія», «Латинська мова», «Бібліографія», «Впорядкування архівів та бібліотек».

У 1858 р. королівським указом створено Факультативний департамент архівістів і бібліотекарів, до якого вступили деякі студенти зі Школи дипломатики, щоб отримати диплом палеографа-бібліотекаря або архівіста-бібліотекаря.

На початку ХХ ст. в Іспанії розпочалася реформа планів підготовки всіх гуманітарних навчальних закладів і факультетів, внаслідок чого перестала існувати Вища школа дипломатики (1900). Це означало практичне виведення бібліотечних дисциплін з навчальних планів Мадридського університету, адже бібліографію - єдиний, пов'язаний з цією галуззю знань предмет, - у 1940 р. також було скасовано, і тільки через 16 років відділ римської філології університету включив

до навчального плану предмети «Бібліографія Іспанії» та «Методологія літературних досліджень».

У 1915 р. було засновано Школу бібліології в Барселоні, котра, як і решта бібліотечних навчальних закладів Іспанії, видавала невизнаний державою диплом. Характер програм цих шкіл був винятково «бібліотечний», хоча деякі викладачі були «піонерами» підготовки документалістів і читали такі курси, як «Вступ до документації» та «Довідково-інформаційна робота».

У Мадриді з 1964 по 1986 р. функціонувала Школа документалістів при Національній бібліотеці Іспанії (з 1980 р. - Центр бібліотечного й документального навчання). У програмі читалися курси «Бібліотечна справа і документація» та «Архівна справа і документація»¹.

Таким чином, функціонування деяких шкіл, курсів, факультетів при різних університетах Іспанії сприяло підготовці спеціалістів у галузі бібліотечної справи і документації в період від закриття Вищої школи дипломатики в 1900 р. до створення Університетських шкіл бібліотечної справи й документації в 1982 р.

Інформаційну й документальну політику Іспанії в галузі

¹ Garcia Ejarque Luis. La formacion del bibliotecario en Espana.- Madrid: ANABAD, 1993.